

1960'LAR VE YENİ GAZETECİLİĞİN GELİŞİMİ

Yrd.Doç.Dr. Melda TANRISAL^(*)

Yeni Gazetecilik, 1960'larda bir toplumsal huzursuzluk devresinde ortaya çıkmıştır. Benzeri toplumsal değişiklik ve karışıklık devreleri, gazetecilikte farklı ve çeşitli tepkilere yol açmıştır.

Medgar Evers, John Kennedy, Malcolm X, Martin Luther King, Robert Kennedy... Herbiri otuz, kırk yaşlarında, meslek hayatlarının doruğunda katledilmişlerdir. Bu uzun liste Amerika'da 1960'larda imkânsızın gerçekleştiğini gösterir.

1960'ların başında Amerikan gerçeği köklü bir değişime uğradı. John Kennedy'nin başkanlığa seçilmesi 1950'lerin düşlerinin gerçekleştirilmesi açısından umut vaadediyordu. Kennedy güzellik, güç ve idealizm simgesi haline geldi. Pek çok sosyal tarihçinin de öne sürdüğü gibi, Kennedy'nin 1963 Kasım'ında öldürülmesi, kültürel ve politik bir devrimin başlangıcı oldu. Böylelikle Kennedy'nin seçilmesi ile uyarılan ve öldürülmesi ile ortaya çıkan, uzun zamandır Amerikan ruhunda gizli kalmış güçler, şaşırtıcı bir biçimde aynı zamanda politika-da, ulusal ve bireysel şiddette, alt kültürlerde, şehirlerin yoksul bölgelerinde teknolojiye ve gençler arasında kendini gösterdi.

Kennedy'nin öldürülmesinin ilk sonucu, Lyndon B. Johnson ve yönetiminin iktidara getirilmesi oldu. Bununla beraber Johnson'un içerde ve dışarda sürdürdüğü politika pek çok Amerikalının, özellikle gençlerin davranışlarında katalizör görevini gördü. Gençler Vietnam savaşından, memleketin köklü ırkçılığından, bağnazlıktan, kendini beğenmişliğinden, askere alınmadaki haksızlıklardan, hayatlarında varolan diğer pek çok endişelerden ve baskıdan bıkmışlardı.

Amerika'nın Vietnam üzerindeki etkisi arttıkça, üniversitelerdeki gençler toplu halde devlete karşı radikal ve çoğu zaman şiddete varan gösterilerde bulunmaya başladılar.

İlk defa bir Amerikan Başkanı "kanuna aykırı" olarak damgalandı. Yönetiminin artık insanların isteklerine cevap veremeyeceği düşünülürdü (Johnson 13).^(**)

(*) Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Batı Dilleri ve Edebiyatı Bölümü, Amerikan Kültürü ve Edebiyatı Anabilim Dalı Öğretim Üyesi.

(**) Ahntalar makalenin yazarı tarafından çevrilmiştir.

İnsan hakları için yapılan pasif direniş, yoksulluğa ve ırkçı ayrımcılığa son veremeyince, siyahileri kızdırdı ve kendilerini bunaltan şehrin fakir semtlerini -"ghetto"- yakıp yağmaladılar. Amerikan tarihinde günlük olaylar hiç bu denli karmakarışık, şaşırtıcı, gelişigüzel ve anlamsız olmamıştı.

Amerikalıların yaşam biçimi ve değer yargılarındaki değişiklikler ise daha da önemliydi. "Uyuşturucu kültürü", "seks devrimi", "Aquarius (Kova Burcu) devri" gibi deyimler Amerikan hayatını her yönden etkileyen temel değişimleri tanımlayan anahtar kelimeler haline geldi.

Ayaklanmalar, öğrenci huzursuzlukları, suikastler, savaşlar gibi olayların altında, bilim ile teknolojiyi kökten reddetme ve geleneksel topluma yabancılaşan gençlik yatıyordu. Amerikan rüyasının maddeci başarısına olan inancını yitiren veya onu reddeden genç insanlar ve azınlıklar sorunlara kökten çareler bulmağa çalıştılar. Yeni bir hümanizma için çağrılar duyulmağa başlandı. Üniversite öğrencileri anlamsız buldukları işlere ve servete sırtlarını çevirip, komün hayatına ilgi göstermeğe başladılar. İç gözlem, Doğu dinleri ve uyuşturucu maddelere yönelerek yeni arayışlar içine girdiler. Bu dönemde kimilerinin karşıt kültür diye adlandırdıkları olguya şahit olundu. Kimine göre bu: "toplumumuzun ana görüşünden o kadar uzak ki, pek çoğuna göre, bir kültür değil, korkutucu bir görünüme bürünen barbarca bir zorlama" (Dennis 3).

Altmışların ortalarında bireyler toplumunda karşılaştıkları sorunlara alternatif çözümler bulmağa çalıştıkça, her renkten siyasi gruplar oluştu. Parlak renkli giyim ve uzun saç, eskinin tutuculuğuna karşı modada yeni bir özgürlüğü yansıtıyordu. Yaygınlaşan bu değişikliklerin, gelecekte Amerika'nın sosyal yapısına neler getirebileceği önceden bilinmese de, Amerika'nın sosyal yapısına neler getirebileceği önceden bilinmese de, Amerikan yaşamında büyük değişikliklerin olduğu ortadaydı. *Writers and Issues*'ün Giriş kısmında editör Theodore Solotaroff'un da kısaca belirttiği gibi "Altmışlar... İç Savaştan bu yana Amerikan tarihinde en müthiş on yıl olmuştur" (Weber 162).

Geleneksel değerlerin korunmasına çok önem verilen 1950'lerin aksine, kurulu düzenden şüphe ettirecek olaylar, 1960'ların ortalarından itibaren gerçekleşen hayati olaylardı. Siyahilerin Gücü (Black Power) hareketi, beyaz Amerikalılardan kendilerini beyazların kurumlarına almalarını talep etmiyordu. Siyahî Amerikalıların kendi kurumlarını kurabilmeleri için beyaz Amerikalılara meydan okuyorlardı. Vietnam'ı protesto ise Amerika'nın Asya'daki rolünden çok öteye gitti. Bu protestolar Amerika'nın ulusal ahlakını ve dünya polisliği rolünü sorguluyordu.. Woodstock müzik festivali bile, 1950'lerin Newport Jazz Festivali'nin aksine, seks, geleneksel aile, uyuşturucu gibi ulusal yaşam tarzı konularında esassh şüpheler ortaya koy-

du; kendine göre bir yaşam tarzı, yaşayan bir karşıt kültür oluşturup, yeni bir toplum kurma çabası haline geldi.

Yeni Gazeteciliğin oluşumunu hazırlayan 1960'lardaki bütün unsurları tayin etmek güçse de bu konuda şu etkenler sıralanabilir: Kennedy yönetiminin ilk zamanlarındaki canlılığı; İnsan Hakları hareketinin başarısızlığı, karşıt kültürün meydana gelişi, uyuşturucular, ayaklanmalar ve şehirlerdeki karışıklıklar. Yeni Gazetecilik Antolojisinin Önsöz'ünde Nicolaus Mills'in belirttiği gibi: "Kim, ne, nerede, ne zaman, neden üslubunda yazı yazmak, bir Siyahi güç hareketinin kızgınlığını veya Woodstock'un coşkusunu yansıtamazdı" (xvii). Amerika'da süregelmekte olan değişikliklerle yakından ilgilenen bu değişikliklerin içinde olan bir kitlenin olayları etrafıca öğrenmesi hakkıydı ve Yeni Gazetecilik de bunu gerçekleştirmeğe çabalıyordu. Üstelik, basın idarecileri 50'li yılların sonlarında ve 60'lı yılların başlarında endişeliydi, Gazetecilik okullarına yapılan kayıtlar, üniversitelerin diğer branşlarına yapılan kayıtlar oranında yükselmeyordu. Bu da Amerikan basınının yarattığı yıpranmış imaja bağlanabilirdi. Gençler arasında gazeteciliğe heves oldukça azalmıştı. Artık eski göz kamaştırıcılığı ve heyecanı kalmamıştı. Gençlerin çoğu gazeteciliği gitgide sıkıcı görmeğe başlamışlardı. Ekonomik baskılar gazete sayısını azaltmıştı. Rekabet olmaksızın, tek gazeteli yerler sıradan hale gelmişti. Bütün bunlar üniversite öğrencilerinin hayallerinde canlanan olumsuz imaj buydu.

Pek çok genç yazar gazetecilik üslubunu yaratıcılığı kısıtladığına inanıyordu. Bir haberin öğelerini önem sırasına göre sıralayan sistem ve eski usulde haber analizi, güncel olaylar ve konular üzerine katı bir kağıt koyuyor gibiydi. 1960'larda yazan Wolfe, Breslin, Thompson ve Herr gibi gazete muhabirleri, kendi konularıyla yeterince ilgilenmelerini imkânsız kılan kural ve formüllerin yükünü hissediyorlardı. Onlar gazetecilik yaklaşımını, kişisiz ve makineleşmiş buluyorlardı. Aynı zamanda geleneksel gazeteciliğin benimsediği "objektif" görüşü ve resmi, çoğu zaman da gizli kaynaklara dayanmasını reddediyorlardı.

Objektiflik üzerine çıkarılan gürültü geleneksel iletişim araçlarını etkiledi ve Yeni Gazetecilik için zemin hazırladı. Columbia Üniversitesi'ndeki öğrenci olayları ile ilgili "Pre-Fitting the News at the Paper of Record" adlı makalesinde, Jack Newfield Yeni Gazetecilerin yerleşmiş gazetecilikte yaptıkları bir değişikliğe değinerek, onların objektiflik adı altında statükoyu koruduklarını belirtir. *Times* editörü polis müdürü ile yemek yemişti ve *Times*'in haberi polis baskını gerçekleşmeden birkaç saat evvel yazılmıştı. Newfield şöyle yazar.

Bu gezegenin resmi "kayıtlar gazetesinin" bastığı neredeyse her haber yetersiz, aldatıcı ve gösterici öğrencilere karşı

çarpıtılmış gerçeklerle doludur. Polisin vahşeti ise önemsenmemiştir (Mills 201).

Vietnam konusunda yazdığı yazıda Michael Herr şöyle der: "geleneksel ateş gücü bu savaşı ne kadar kazanabilirdyse, geleneksel gazetecilik de onu o kadar gösterebilirdi" (Hellmann 7). Herr *Dispatches* adlı eserinde amacının çok daha derin bir konuyu açığa vurmak olduğunu belirtir: "Basın aşağı yukarı pek çok gerçeği elde etti, hatta gereğinden fazlasını bile elde etti. Ancak aslında savaşın ta kendisi olan ölüm gerçeğini anlamlı bir biçimde anlatma yolunu hiçbir zaman bulamadı" (Hellmann 7).

Böylece 1960'larda açığa vurulan geleneksel gazeteciliğin eksiklikleri Yeni Gazeteciliğin yükselmesinde etken oldu ve düzenli bir biçimde belirtilecek olursak, 1960'larda Yeni Gazeteciliğin gelişimi şunlara bağlanabilir:

- a. O devirdeki sosyo-kültürel değişimler.
- b. Yazar ve editörlerin geleneksel gazeteciliğe bir alternatif bulma isteği.
- c. Teknolojide yenilikler

Yukarıdaki (a) ve (b) şıklarına etraflıca değinildi ama (c) şıkkı daha detaylı bir açıklama gerektiriyor. Teknolojik değişim zaten var olan iletişim araçlarına yeni işlevler getirdi. Televizyonun evlere elektronik eğlenceyi getirmesiyle beraber *Saturday Evening Post*'un kısa hikâyelerine gerek kalmadı. Televizyon, radyo programlarını değiştirdiği gibi, dergi ve gazeteleri de değiştirdi. Yeni Gazetecilik için en önemli teknolojik yenilik herhalde ofset baskıydı. Ucuz olarak gazete çıkarmayı mümkün kıldı ve çoğaltılmasını kolaylaştırdı. Sonuç olarak 1960 ortalarında önem kazanan Yeni Gazetecilik, bir taraftan sosyal yaşamdaki değişikliklerle, diğer taraftan da iletişim araçlarındaki yeniliklerle destekleniyordu.

Bu arada kurgusal edebiyat dünyasında da bir kriz yaşanmaktaydı. "Romanın ölümü" ile ilgili bilinen tartışmalar yeniden gündeme geldi. Kurgusal edebiyat için en çok değinilen zorluk "sosyal gerçeği" tanımlamaktı. Gerçek ve gerçek olmayan, hayal ve gerçek arasındaki güven verici fark, güncel olaylar tarafından devamlı olarak bozuluyordu 1961 yılında Philip Roth'un yazdığı bir makalede, kendi neslinin yazarlarının sıkıntısını şöyle dile getiriyordu:

Yirminci yüzyılın ortasında Amerikan yazarı Amerikan gerçeğini önce kavramaya çalışmak, sonra tasvir etmek ve inanılır hale getirmekle meşguldür. Bu gerçek şaşırır, hasta eder, çıldırır ve sonunda insanın zayıf kalan yaratıcılığı karşısında bir utanç kaynağı haline gelir. Hakikat sürekli olarak yeteneklerimize üstün gelmektedir ve kültür neredeyse hergün her yazarı kıskandıracak şeyler ortaya çıkmaktadır (Hollowel 5).

Norman Mailer'in "The Man Who Studied Yoga" adlı hikâyesinin kahramanı Sam'de amacına ulaşamamış bir ya-

zardır, çünkü o da gerçekçi olarak yazmakta sıkıntı çekmektedir. Marvin Sam'e romanını yazmaktan vazgeçip vazgeçmediğini sorar ve Sam 'Geçici olarak' der. Bir biçim bulamadığını açıklar. Sam gerçekçi bir roman yazmak istememektedir çünkü gerçek artık gerçekçi değildir" (McMichael 2076). Böylece hergün iletişim araçları ile duyurulan olaylar ve kurgusal edebiyat arasındaki rekabet konusundaki Roth'un şikâyeti, sadece başka yazarlar değil, aynı zamanda edebiyatın kendisinde de dile getirildi. Çağdaş yaşam ve bu yaşamın sunduğu sorunlar Amerikan edebiyatı için bir yenilik değildi. 1966'da yazdığı bir yazıda Norman Mailer bunu şöyle özetler:

Amerikan sosyal gerçekçiliği bilhassa Amerika'ya has bir fenomenle boğuşuyordu - bu Amerikan toplumundaki değişimin yazarların kaydetme hızından daha hızlı değişme eğilimiydi... Sanki herşey Amerika'da on kat daha hızlı değişiyordu ve bu da bir edebiyat yaratmak konusunda olağanüstü zorluğa neden oluyordu (Cannibals 87-88).

Çağdaş gerçek sadece inanılmaz değil, aynı zamanda gerçek değildi, çünkü yüzeysel detayları ile toplumun gerçek durumunu yansıtmıyordu. Tom Wolfe bu devir için şöyle der: "Amerika'da hatta New York'ta bile 60'ları yakalayan roman yazarı diye anlacak hiçbir romancı yoktur" (Rubin 29).

Sonuç olarak, kurgusal edebiyat üç değişik yönde ilerlemeğe başladı. Bunlardan biri kökleri efsane, mit ve hayale dayanan geleheksel romans tarzındaydı. John Updike ve Saul Bellow gibi gerçekçilik tarzında çalışmalarını sürdüren yazarların dışında pekçok yazar, gerçekçiliğe sirtlarını çevirip, Amerikan hayatını hiç de yansıtmayan hayale (fabulation) yöneldiler. Kurt Vonnegut, Jr., Robert Coover, Thomas Pynchon, Donald Barthelme ve John Barth gibi yazarlar bu alanda ilerlediler. Gerçekçilik ile Amerikan gerçeğini yakalayamayan bu yazarlar, gerçekçiliğin sosyal ve psikolojik düzeyden daha derine inemediğine inanarak, aslına dolaylı olarak inceleyip aydınlatacak yeni dünyalar yaratmayı yeğlediler. Bu sayede yaşadıkları dünyayı kaydetmekten kurtularak, çağın daha önemli sorunlarına eğilebildiler.

Robert Scholes ve Leslie Fielder gibi eleştirmenler de edebiyatta gerçekçiliğin ölümüne daha farklı bir çözüm getiriyorlardı. Bu da geleceğe yönelik bilim-kurgu türüydü. Scholes'a göre, gelecek kaydedilemeyeceği için, bilim-kurgu, gerçeği ne kaydediyor, ne de onu reddediyordu.

Kurgusal edebiyatın yöneldiği diğer bir alan ise, gerçeklere dayalı Yeni Gazetecilik (New Journalism) veya Olgu Yönelimli Roman (Nonfiction Novel) diye adlandırılan tür oldu. Norman Mailer, Truman Capote gibi kurgusal edebiyat yazarları, akıllara durgunluk veren gerçekle doğrudan yüzleşmeyi denediler. Bu sebeple, hayalciler (fabulist) gibi yenilikçi teknikler geliştirip benimsediler. Her iki türün de aynı dürtüye tepki olduğunu

gözlemleyen eleştirmenlerden biri de David Lodge idi. Lodge'un belirttiğine göre:

Olgu yönelimli roman ve hayal unsuruna dayanan roman, gücünü yaşadığımız dünyaya aşırı tepkiden alan radikal biçimlerdir. *The Armies of the Night* ve *Giles Goat-Boy*'un her ikisi de kıyamet saplantılı hayal gücünün ürünüdürler. Bu gibi deneylerin ardında yatan, gerçeğin olağanüstülüğü, korkunçluğu ve anlamsızlığı varsayımdır ki, gerçeği alışlagelmiş taklit etme metodları artık yetersizdir (Hellmann 10).

Bir başka deyişle, kiminin sırt çevirdiği gerçekçiliğe kimi yazarlar daha sıkı sarılıyordu. Kurgusal edebiyatta olduğu gibi dünyayı yeniden yaratmaktansa, gerçekçiliğin etkilerinden ve yöntemlerinden faydalanarak, onu doğrudan doğruya kaydetmeğe çaba gösteriyorlardı. Bu türün ilk ve ateşli savunucularından Seymour Krim, olgu yönelimli roman yazarı olarak onu şöyle tanımlıyordu: "mantıklı olarak gidebileceği tek yönde gerçekçi romanın uzantısı - yani gerçek, günlük, asil ve korkutucu yaşamın içine doğru" (Weber 13).

True adlı derginin yayıncılarından birinin de söylediği gibi, artık insanlar dergilerde kurgusal edebiyat okumuyorlardı. Ona göre, okuyucular, "hâlâ iyi şeyler, iyi hikâyeler okumak istiyorlar, okuduklarının da gerçek olanlarını tercih ediyorlardı" (Weber 7). Böylece Seymour Krim'in de bir makalesinde vurguladığı gibi, 60'larda Yeni Gazetecilik veya olgu yönelimli edebiyat, "zamanımızın yadsunulamaz edebiyatı" (Weber 183) haline geldi.

KAYNAKÇA

- Dennis, Everett, ed. *The Magic Writing Machine*. Eugene: University of Oregon School of Journalism, 1971.
- Hellmann, John. *Fables of Fact: The New Journalism as New Fiction*. Urbana: University of Illinois Press, 1981.
- Hollowell, John. *Fact and Fiction: The New Journalism and The Nonfiction Novel*. Chapel Hill: University of North Carolina Press, 1977.
- Johnson, Michael L. *The New Journalism: The Underground Press, The Artists of Nonfiction, and Changes in the Established Media*. Lawrence: University Press of Kansas, 1971.
- Mailer, Norman. *Cannibals and Christians*. London: Andre Deutsch Limited, 1966.
- McMichael, George, ed. *Concise Anthology of American Literature*. New York: Macmillan Publishing Company, 1985.
- Mills, Nicolaus, ed. *The New Journalism: A Historical Anthology*. New York: McGraw-Hill, 1974.
- Rubin, Louis D., Jr. *The Curious Death of the Novel: Essays in American Literature*. Baton Rouge: Louisiana University Press, 1967.
- Weber, Ronald, ed. *The Reporter as Artist: A New Look at the New Journalism Controversy*. New York: Hastings House, 1974.
- The Literature of Fact*. Athens, Ohio: Ohio University Press, 1980.